

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СІОУЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 44 (1007)

Субота, 30 кастрычніка 1954 года

Цана 50 кап.

Больш увагі мастакам абласцей

Аналізістам гуцаць сёння словы «абласны пісьменнік», «абласны мастак». Калі ўжывацца яшчэ такія словы, дык можна толькі для вызначэння месцазнаходжання таго ці іншага пісьменніка, мастака, кампазітара і ўжо ні ў якім разе не для вызначэння іх творчасці.

Сённяшняя савецкая літаратура і мастацтва — адны магучыя пачы, у якіх ўліваюцца сотні і тысячы струменьчыкаў творчай энергіі людзей, што жывуць не толькі ў сталічных цэнтрах, але і ў абласных, рэспубліканскіх гарадах, у калгасах.

У такім пачынку расце і развіваецца беларускае выяўленчае мастацтва. Давоі скажаць, што з агульнай колькасці 112 членаў і кандыдатаў Саюза савецкіх мастакоў БССР 30 чалавек жывуць і працуюць у абласных рэспубліках. Ніводная рэспубліканская выстаўка не абходзіцца без іх удзелу. На выстаўцы мінулага года, напрыклад, былі экспанаваны творы мастакоў, што жывуць у Гомелі, Брэсце, Баранавічах, Гродна, Віцебску. Многія іх карціны атрымалі становую ацэнку грамадскасці. Шматлікія наведвальнікі выстаўкі пазнаёміліся з такімі «перыферійнымі» іменамі, як Зынаградскі, Шаўчэнка (Гомель), Данейца, Аўчыннік, Чубра, Фенісаў (Брэст), Духайла, Парыхіна, Пушкі (Гродна), Пасляўская (Нясвіж), Явіч (Віцебск), і многімі іншымі, без якіх ужо немагчыма ўявіць беларускае выяўленчае мастацтва. Іх творчасць з кожным годам расце на маршале жыцця абласцей рэспублікі, на быццё мастацтва, сталасць і ўсё большае месца займае ў мастацтве Савецкай Беларусі.

Але было-б няправільна думаць, што творчасць перыферійных мастакоў развіваецца ў такіх-жа ўмовах, якія маюць іх сталічныя калегі. Свядома гэта — значыць свядома — закрывае вочы на сур'ёзны недахоп і цяжкасці. Гэтых цяжкасцей было-б значна менш, калі-б праўленне Саюза мастакоў і яго секцыі па-справядліваму, з глыбокай зацікаўленасцю клапаціліся аб творчасці перыферійных мастакоў. На жаль, такія клопаты яшчэ не зусім ачуваюцца. Аб існаванні мастакоў уславіваюць, калі разгортваюцца падрыхтоўка да рэспубліканскай ці ўсесаюзнай выстаўкі. Тады з Мінска ў абласныя цэнтры едуць прадстаўнікі Саюза для агляду і адбору неабходных твораў. Толькі ў гэты час Саюз, у асобе сваіх прадстаўнікоў, знаёміцца з работамі абласных таварышаў.

Адбор карцін абласных мастакоў з удзелам выдатных майстроў можа быць стаць вельмі цікавай формай развіцця творчай крыткі і самакрыткі, якая дапамагае мастакам аб'ектыўна і ўсебакова ацаніць сваю творчасць. Праўленне Саюза павінна было-б дапамагчы арганізаваць у абласных цэнтрах абмеркаванне гэтай творчасці з удзелам актыву мясцовай грамадскасці і мастакоў. Гэтага, як правіла, не бывае. Карціны адбіраюцца «з рабочым парадку», кіруючыся ў асноўным пунктам погляду прадстаўнікоў Саюза, які пры ўсёй сваёй аўтарытэцкай не можа замяніць калектыўнай думкі грамадскасці. Можна таму на выстаўкі з перыферіі трапляюць творы, не заўсёды вартыя шырокай увагі і папулярнасці.

У сувязі з падрыхтоўкай да дэкады беларускай літаратуры і мастацтва, у Мінску мяркуецца адкрыць выстаўку карцін абласных мастакоў Беларусі. Сталічныя грамадскія шырока азнаёміцца з творамі перыферійных мастакоў. Трэба зразумець так, каб такія выстаўкі сталі сістэмай, традыцыяй у рабоце Саюза. І вельмі важна, каб у выніку гэтага мерапрыемства сярод перыферійных мастакоў узнікла творчае спаборніцтва за ўдзел кожнага з

іх у наступных выстаўках. Таму немагчыма абмежавацца толькі адборам твораў для паказу ў Маскве, а неабходна арганізаваць шырокае абмеркаванне творчасці мясцовых жывапісцаў, сказаць ім, што ў іх творах добрае і чаго ім трэба пазбягаць.

А пазбягаць ім трэба ў першую чаргу жанравай аднастайнасці. З 50 экспанаваных на мінулай рэспубліканскай выстаўцы карцін абласных мастакоў 40 былі пейзажы. Ніхто не аспрачае права мастака выбіраць самыя блізкія для сябе жанры, але калі адзін і той-жа жанр выбіраюць амаль усе мастакі, у дадзеным выпадку — пейзаж, дык трэба гаварыць аб сур'ёзнай небяспецы забыцця чалавека. І гэтая небяспека асабліва характэрная для творчасці абласных мастакоў. Пры арганізацыі рэспубліканскай выстаўкі Саюза мастакоў трэба звярнуць асаблівую ўвагу на гэты факт.

Своеасаблівая «чалавекабязліваць» з'яўляецца прычынай і яшчэ адной з'явы ў рабоце абласных мастакоў: сям'я іх вельмі мала скульптараў. Яшчэ скульптары ў абласцях — самы бедны і заняпадны. Так, на рэспубліканскай выстаўцы мінулага года была толькі адна скульптурная работа: «Абаронцы Брэсцкай крэпасці» А. Курчэнка (Слонім).

Праўленне Саюза павінна арыентаваць перыферійных ды і не толькі перыферійных мастакоў на авалоданне самімі рознастайнымі жанрамі. Таму часцей, чым да гэтага часу, трэба абмяркоўваць на секцыях Саюза карціны асобных мастакоў, і не толькі абмяркоўваць, але і наладжваць у Мінску і ў абласных цэнтрах іх персанальныя выстаўкі. Чаму, напрыклад, у надала распрацаваным праўленнем Саюза плане персанальных выставаў ёсць імяны толькі «сталічных» майстроў і няма ніводнага «перыферійнага»? Не менш здзіўляе і тая акалічнасць, што ў экспазіцыі карцінаў галерэй БССР няма ніводнай работы мастакоў, якія жывуць у абласцях. У Саюз мастакоў калі іх карціны занялі сваё месца ў карцінавай галерэі. Само сабой разумеецца, што аб гэтым у першую чаргу павінны клапаціцца самі мастакі. Трэба добрай якасцю знаваць права на месца ў карцінавай галерэі і на выстаўках. Але без дапамогі ўсёй арганізацыі такую задачу вырашыць нельга. Праўленне Саюза павінна распрацаваць план работы з інагараднімі мастакамі з тым, каб яны ўсё час, а не ад выпадку да выпадку, карысталіся пачуццямі Саюза.

І тут важна не толькі неспраўднёная цікавасць да іх, але і дапамога ў стварэнні адпаведных умоў для працы мастакоў. А такіх умоў, між іншым, часам і няма. Вядома, што асноўная база працы абласных таварышаў — гэта майстэрні па афармленню. Тут канцэнтруюцца ўсе мастацкія сілы горада. Была такая майстэрня і ў Гомелі. Але Мастацкі фонд СССР, кіруючыся фармальнымі меркаваннямі, скасаваў яе, а ўсю справу афармлення горада даручыў фотарэцэпі. І пяцінаццаць мастакоў Гомеля не маюць цяпер сваёй вытворчай базы. Праўленне Саюза савецкіх мастакоў БССР вядзе перапіску з Мастацкім фондам, але калі яно будзе спадзявацца толькі на сілу паперы, можна смеяцца сказаць: не хутка гомельскія мастакі вернуцца ў сваю майстэрню.

Ёсць нямала фактаў, калі асобныя мастакі жывуць у неспрыяльных бытовых умовах, а мясцовыя выканаўцы ніяк не дапамагаюць палепшыць іх. Тут таксама патрэбна актыўнае ўмяшанне і дапамога з боку праўлення Саюза.

Клопаты аб жыцці і творчасці інагарадніх мастакоў неспраўднёна звязаны з задачай дайсці да ўздыму і развіцця беларускага савецкага выяўленчага мастацтва.

Масква. Манежная плошча. Злева — гасцініца «Масква».

Фото В. Собалева. (Фотаронка ТАСС).

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

СЕМІНАР БІБЛІЯТЭЧНЫХ РАБОТНІКАУ

Гэтымі днямі Дзяржаўная бібліятэка БССР імя В. І. Леніна правяла семінар бібліятэчных работнікаў горада Мінска, прысвечаны пытанніам камплектавання бібліятэк творами Беларускай літаратуры. Удзельнікі семінара падзяліліся сваім вопытам прапаганды кір беларускіх пісьменнікаў, праслухалі лекцыю крытыка Ул. Карпава аб выніках трэцяга з'езда пісьменнікаў Беларусі і наведвалі выстаўку «Беларуская літаратура за 20 год».

КНИГУ — НАСЕЛЬНИЦТВО

Добра працуюць работнікі Клейкага кніжнага магазіна № 9 тт. Ліс і Сабіна. Яны з месяца ў месяц перавыконваюць план рэалізацыі кніг, своечасова забяспечваюць працоўных раёна навінкамі літаратуры. За апошнія два месяцы кнігарня прадала літаратуры насельніцтву на 190 тысяч рублёў. План гэтых месцаў выкананы больш чым на 180 працэнтаў.

Ул. ДЗІКЕВІЧ.

ГАСТРОЛІ ЭСТРАДНАГА АРКЕСТРА

Пасля выступленняў у Гомелі і Бабруйску ў Мінску пачаліся гастроля Маскоўскага чыгуначнага эстраднага аркестра пад кіраўніцтвам і пры ўдзеле кампазітара Д. Пакраса (рэжысёр В. Плуж, балетмайстар І. Курялаў).

Эстрады аркестр выконвае рускія і украінскія народныя песні, творы кампазітараў А. Хачатуряна, Б. Макраўсана, І. Дунаеўскага, Г. Каца, Д. Пакраса і іншых.

У канцэртах, апрача аркестра, удзельнічаюць спевакі, артысты балету і майстры мастацкага слова.

КАНЦЭРТЫ МЭРЫ НАКАШЫДЗЕ

Сёння ў сталіцы Савецкай Беларусі пачынаюцца выступленні народнай артысткі Грузійскай ССР Мэры Накашыдзе.

У сольным канцэрте спявачка выканае вядомыя творы Чайкоўскага, Рымскага-Корсакава, Рахманінава, Аракішвілі, Вердзі, Ліста.

Мэры Накашыдзе таксама будзе ўдзельнічаць у сімфанічным канцэрте, які наладжае Беларускае філармонія. Артыстка будзе спяваць у суправаджэнні аркестра ары з рускіх і замежных класічных опер.

БАЛГАРСКАЯ СПЯВАЧКА У МІНСКУ

У Мінск прыехала салістка Сафійскага тэатра оперы і балету лаўрэат Усебалгарскага конкурсу вакалістаў і конкурсу ў Празе Ірданка Дымчава.

Учора артыстка выступіла на сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балету ў спектаклі «Аїда» ў партыі Амерыс. Дырыжыраваў оперу заслужаны дзеяч мастацтва БССР Л. Любімаў.

КАЛГАСНЫ ДРАМГУРТОК

Драмгурток калгаса «Шлях Леніна» Сямірычка сельсавета Ашмянскага раёна карыстаецца папулярнасцю сярод калгаснікаў-аднавіскоўцаў, а таксама сярод рабочых дзяржаўнага плодадавальніцкага «Гарэцкаўшчына».

Толькі за гэты год драмгурток, які кіруе сакратар калгаснай комсамольскай арганізацыі т. Грабоўска, паказаў работнікам дзяржаўнага плодадавальніцкага п'ес «Сярод іх» — Паўлінка Я. Купалы, «Несерка» В. Вольскага і іншых.

Рыхтуюцца п'есы «Шыла ў мяшкі не схаваеш» У. Краўчанкі і «Выбачайце, калі ласка» А. Макавіча.

Трэба адзначыць, што значна цікавейшай была-б калгасная самадзейнасць, калі-б быў створаны хрэвы гурток.

Вл. МАЙСЕЕУ, сакратар калгаснай партарганізацыі.

в. Бенюны, Маладзечанская вобласць.

ВЫСТАУКА САМАДЗЕЙНАЙ ТВОРЧАСЦІ

У Акруговым Доме афішэраў імя К. Е. Варашылава адкрылася выстаўка твораў майстроў самадзейнага прыкладнага і выяўленчага мастацтва Мінскай вобласці.

На выстаўцы экспануецца жывапіс, скульптура, вышыўка, інкрустацыя, ткацтва, разьба па дрэву. Асабліва багата твораў на тэмы нашай сучаснасці.

Выстаўка наладжана ў сувязі з абласным аглядам мастацкай самадзейнасці.

НАРОДНЫЯ ТАЛЕНТЫ

У сталіцы Савецкай Беларусі праходзіць агляд сельскай мастацкай самадзейнасці Мінскай вобласці. Сваё майстэрства дэманструюць драматычныя і харавыя калектывы, танцавальныя ансамблі, выканаўцы частушак, сатырычных куплетаў, аматары мастацкага чытання, спевакі.

У рэпертуары гуртоў і індыўідуальных выканаўцаў, апрача твораў прафесійных драматургаў і кампазітараў, — песні самадзейных кампазітараў П. Шыдлоўскага, П. Касача і іншых.

Сярод лепшых калектываў вобласці драматычныя гурткі Азерскай хаты-чытальні Удзельскага раёна, Рогачэйскай МТС Заслаўскага раёна, танцавальныя групы Баўжэйскай хаты-чытальні Пухавіцкага раёна, Барыскага, Заслаўскага і Нясвіжскага дамоў культуры, ансамбль чымбалістаў Чэрвеньскага Дома культуры, квартал дудароў Капыльскага раёна.

Першага лістапада ў тэатры імя Яні Купалы адбудзецца заключны канцэрт агляду.

гаворку, дзеціца сваім вопытам, расказвае аб перадавых агратэхнічных прыёмах, якія ўжывае калгас.

На рынках Мінска добра вядома гародніна калгаса імя Гастэлы, яе з ахвотай купляюць гаспадары. За дзесяць месяцаў калгас прадаў сваёй гародніны на 800 тысяч рублёў, а за год мяркуе атрымаць прыбытак (толькі ад гародніны) у 1 мільён рублёў.

Значна павялічыўся дабыток калгаснікаў гэтай арцелі. Толькі авансам на кожнага працэдэнта сёлета яны атрымалі паўтары кілаграма абыжжа, шэсць кілаграмаў бульбы і па пяць рублёў. Пры канчатковым разліку вага працэдэнта будзе значна большай.

Абласная выстаўка шырока прапагандавае перадавы вопыт лепшых калгаснікаў. У кнізе подгуляў павялілена калгаса імя Гастэлы ёсць нямала цінных запісаў. Калгаснікі сельсаветаў «Свабода» Мінскага раёна пішуць: «Мы таксама будзем ужываць на сваіх пачынах гэтых перадавых агратэхнічных прыёмаў гаспадароў. Будзем разам змагацца за высокі ўраджай».

У большасці запісаў адуцтва чалавек жыва творчай думка, імкненне да новага, перадавога. Часам можна прычытаць удумлівыя парады: «Радумеем нашым поспехам, — піша група калгаснікаў. — Але жадзем навушчына вырощваць кармавыя буркі такія, як у калгасе «Новы свет».

Багаты і рознастайны жывагадоўчы гародок.

Валодзіца Басцюкевіч з калгаса імя Калініна Нясвіжскага раёна даглядае 50 дэка-кастрамічак. На іх прыёмна глядзець гаспадары. Валодзіца захіліўся да дуцой навізны. Упершыню на выстаўцы яна ўбачыла гідроліна-кармавыя драх калгаса імя Войска Мінскага раёна. Грубыя кармы праходзяць спецыяльную апрацоўку — гідролі, які значна павялічвае каларыйнасць. Каровы, якія ядліць апрацаваныя кармы, павяшчаюць надой малака на 18 — 20 працэнтаў.

Не раз наведвала гэты цэх і маладая дзяўка Эма Наркевіч (калгас імя ЦК КПБ Мінскага раёна). Эма — 19 год. Яна даглядае 13 кароў. Ад кожнай з іх надала на 3.825 кілаграмаў малака.

У нашым калгасе ўзведзена многа новых будынкаў, — гаворыць дзяўчына, — а гідроліна-кармавога цеха яшчэ няма. На занятках зоатэхнік расказваў нам пра гэты цэх. Патрэбны ён нашай гаспадарцы.

На выстаўцы экспануецца многа народна-добра адкармленых свіней, каля

якіх падоўгу спыняюцца экскурсанты. Уважліва сочаць за кармаваннем, дзікаваць радзімамі. Ніна Дамітраўна Багрыцавіч ужо больш дзесяці год працуе свінаркай племсёўскага «Індустрыя» (Пухавіцкі раён). Любіць яна сваю работу. З гонарам называе экскурсантам сямінатэку з дванаццаці парастамі.

— Ні адно не прапала. Цяпер кожнае вядзьма на 60 кілаграмаў, а то і болей, — гаворыць Ніна Дамітраўна і далей расказвае: — Валікі прыбытак дае жывагадоўля. Вось для прыкладу возьмем калгас імя Дзержынскага Слаўцкага раёна, які прадстаўлены на выстаўцы. Сёлета на кожнай сто гектараў зямельных угоддзяў у калгасе атрымана на 19,6 цэнтнераў свініны і 133 цэнтнеры малака. Старанна людзі працуюць, добра даглядаюць жывёлу. За год прыбыты ад жывагадоўлі ў іх калгасе складуць каля трох мільянаў рублёў!

— А колькі-ж вы самі ў месяц зарабляеце? — запыталася ў яе свінарка Вера Агееўна Селех з Лагойскага раёна.

— Добра зарабілі! — з задавальненнем адказала Ніна Дамітраўна. — За апошні год у дванаццаці парастаў я атрымала дзве з паловай тысячы рублёў. У сярэднім за месяц выходзіць больш тысячы. Працуй, не лануйся, будзе тады што і атрымаваць.

Адменнай рысай гэтай выстаўкі з'яўляецца тое, што ў ёй побач з лепшымі калгасамі («1-е Мая», імя Калініна, імя Дзержынскага Слаўцкага раёна, «Маяк коммунизма» Барыскага раёна і іншымі) прымаюць удзел раней адсталыя калгасы. Пасля вераснёўскага Пленума ЦК КПСС і яны дасягнулі значных поспехаў у развіцці ўсёй галіны свайго гаспадаркі. Выканаў план на жывагадоўчу калгас «Радзіма Якуба Коласа» Стаўбцоўскага раёна. Вядліку пашану заслужыў загадчык фермы буйнай рагатай жывёлы Міхаіл Майсеевіч Ермаковіч. Калгаснікі Ермаковіч тав. Крыўея атрымалі ўраджай трачкі на 12 цэнтнераў з гектара. Добрых паказчыкаў працы дасягнулі дзяржа Караліна Высоцкая, звынавая на Ільну Ганна Рудэнка. Іх імяны занесены на Дошку гонару.

І такіх калгасаў на выстаўцы многа, іны шчыра радуецца кожнага наведвальніка і сведчаць аб тым, што ўсё калгаснае сяляцтва актыўна змагаецца за выкананне гістарычных рашэнняў партыі на крутым уздыму ўсёй галіны сельскай гаспадаркі.

К. АЛЯКСАНДРАВА.

Я. КАЛЯДА.

Шчодрая восень

Заліты святлом, упрыгожаныя палым-неючымі сцягамі і беларускімі арнамантамі, стаць павялічаныя чарвёты Мінскай абласной сельсагаспадарчай выстаўкі.

Больш трыццаці новых павялічанаў дабавілася сёлета на тэрыторыі гэтага свесасаблівага горада, горада-прапагандыста перадавога вопыту і дасягненняў навуцы.

Вочы разгаворацца, на што звярнуць увагу, на чым спыніцца? Духмяная антонаўка, слаўная слудка бера, жоўта-зялёныя гарбузы вагою па 25—30 кілаграмаў, чырвоныя кавуны з бліскучым цёмнакарычывым насеннем (вырашчаныя ў адкрытым грунце), буйныя гронкі вінаграду, бульба, морква, агуркі, вельіарныя белыя качаны капуста. Вышэй чалавечга росту снапы жыта, пшаніцы...

Усе гэтыя незлічоныя багаці — цудоўныя дары шчодрой калгаснай восені, адбыты сумленнай працы чалавека. Я аднаго з павялічанаў спыніўся два важныя калгаснікі. Хударэлы высокі чалавек гаворыць:

— А ўсё-ж такі многа людзей з горада сюды прыязджае, усё аглядаюць, цікавіцца...

— Дык яны-ж таксама гародніну і хлеб спажываюць, як не цікавіцца, — з усмешкай адказвае другі і з цеплынёй ў голасе дадае: — Можна котарыкі і шэфі, што самі дапамагалі...

Штодзень выстаўку наведвае каля 50 тысяч чалавек. Вялікую ўвагу наведвальніку прыцягваюць павялічаны калгас імя Гастэлы, аднаго з лепшых у рэспубліцы.

На Дошцы гонару — партреты тых, хто сваёй сумленнай працай здабыў гэты багаты: дзяржа, свінарка, працэднік палыводных, агароднай і садаводчай брыгад. Сярод іх і Міхаіл Іванавіч Багдановіч, вялікі аматар агароднай справы. На выстаўцы, у сваім павялічэнні, ён — экскурсанад і надзвычай сардэчна адносіцца да гэтых новых абавязкаў.

Да кожнай групы наведвальнікаў Міхаіл Іванавіч мае свой падыход. Расказваўшы, што калгасны сад займае цяпер плошчу ў 113 гектараў, ён звяртаецца да хатняй гаспадарыні Марыі Захаравны Дзенісевич:

— Я бачу, вас зацікавіла наша капуста. Так, яна ў нас нядрэнная ў ўраджай знілі немала, — 450 цэнтнераў з гектара. Качаны вялікі і тугі, от самі спрабауйце... Гэта зямлю гатунак пад назвай «Беларуская». Селекцыянер вывёдаў, Елізавета Іванова Чужова. Паўна чужы пра яе? Яна ў Лопыцы на вопытнай плошчы-гародніннай станцыі працуе. Раю вам гэтую капусту на квашанне браць. І свежай захоўваць яе надта-ж выгода, да самай вясны качаны будзе ляжаць...

Са студэнтамі Мар'іна-Горскага сельсагаспадарчага тэхнікума Міхаіл Іванавіч вядзе сур'ёзную

Ля павялічана калгаса імя Гастэлы. Фото Ул. Крука.

Трэці з'езд пісьменнікаў Савецкай Украіны

27 кастрычніка ў Кіеве пачаўся трэці з'езд пісьменнікаў Савецкай Украіны. З'езд адкрыў уступным словам А. Барнейчук. З дакладам «Стан і задачы украінскай савецкай літаратуры» выступіў М. Валжан, які ахарактарызаваў рост украінскай літаратуры, снініўся на належаць праблема мастацкай творчасці, прааналізаваў найбольш значныя творы украінскіх пісьменнікаў. Вялікую ўвагу дакладчык адуў пытанніам дайсці да ўздыму літаратурнай крыткі, а таксама снініўся на арганізацыйныя пытанні.

З дакладам аб украінскай драматургіі і кінодраматургіі выступіў А. Дамітрава. Ён падкрэсліў пільны ўплыў вялікай рускай літаратуры, літаратуры ўсёх савецкіх народаў на украінскую драматургію. За апошнія гады на украінскай сцэне пастанавлены п'есы Якабсона, Краўчына, Макаеўна, Мухтарова, Дз'яканова і іншых. Творы украінскіх драматургаў вядомы даўна за межамі рэспублікі. Далей дакладчык гаворыць, што пісьменнікі яшчэ недастаткова пільна працуюць у галіне стварэння п'ес і сцэнарыяў, якія-б востра крытыкавалі ўсё старое, аджыўшае і сцвярджалі новае, перадавое. Прамоўца аналізуе прычыны, якія перашкаджаюць росту драматургічнага майстэрства.

Пра украінскую даўчаю літаратуру

гаварыла ў сваім дакладзе Н. Забіла. Аб поспехах гэтага важнейшага ўдзельца літаратуры сведчыць тое, што за апошнія шэсць год з кнігамі для дзяцей на Украіне выступілі 83 аўтары. Многія творы перакладзены на рускую мову. У Арменіі, Беларусі, Азербайджане вышлі зборнікі твораў украінскіх пісьменнікаў для дзяцей. Н. Забіла адзначае, што яшчэ мала напісана твораў на тэмы школьнага жыцця, пра дружбу савецкіх народаў, на фантасцічныя і навукова-прыгодніцкія тэмы.

Справаздачу аб рабоце рэвізійнай камісіі зрабіў на з'ездзе П. Панч.

Затым пачаліся спрэчкі па дакладах і дакладах. Першым бярэ слова М. Рыбскі, які прысвечвае сваё выступленне пытанніам перакладу мастацкай літаратуры і палепшэнню гандаў кнігамі. На праблеме стварэння становага героя спыняецца О. Ганчар.

На з'ездзе выступілі таксама В. Сабко, Н. Рыбак, Ю. Шаўкапяц, А. Піцхуа і іншы. Ад імя літаратуры Савецкай Беларусі з'езд вітаў П. Броўка.

У рабоце з'езда прымаюць удзел члены Презідыума і сакратары ЦК Камуністычнай партыі Украіны, прадстаўнікі пісьменніцкіх арганізацый брацкіх рэспублік, дэлегацыя праўлення ССР СССР.

З'езд прадаўжае работу.

Чалавек—жывая крыніца падзей

Д. ПАЛІТКА

У размове аб мастацкіх вартасцях і не-
дахопах гісторыка-рэвалюцыйнага рамана
П. Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах»
былі чулы галасы аб тым, што з прычы-
ны спецыфікі гэтага жанра не абавязкова
глыбокае і ўсебаковае раскрыццё харак-
тэры дзеючых асоб, таму што галоўнай дзею-
чай асобай, героем рамана з'яўляецца пад-
зея. Шпай спецыяліст на выдому выказа-
ванні В. Г. Белінскага аб раманах Вальтэра
Скота «Іванhoe». Правільна, што ў Белін-
скага ёсць такое сцверджанне, калі ён га-
ворыць аб эпосе, як аб родзе літаратуры.
Ён піша, што змест эпаса складае падзея,
што герой эпаса — падзея, што яна па-
лучае пад чалавекам. Але пры гэтым замоўч-
валася іншае. Белінскі напіраўдаваў та-
жэ, што не варта благаць асобна ўзяты
твор з родам літаратуры ў цэлым.

У артыкуле «Падзея пазізіі на роды і
віды» В. Г. Белінскі, звяртаючыся да су-
часных яму раманаў-эпасаў, сцвержае,
што «падзея не заслана сабою чалавека,
хаця і сама на сабе мае мець сваю ціка-
васць». Падзея-ж, абвешчана асновай
эпаса, у разуменні Белінскага, — гэта
паказ субстанцыяльнага жыцця народа ў
адні з момантаў яго гісторыі. І тут Белін-
скі спецыялізаваў на старажытна-грэчас-
кае мастацтва, на рускі народны эпос, дзе
адбываўся істотны этап самасвадо-
маці народа.

У адносінах рамана-эпасаў, як віду лі-
таратуры, Белінскі абвешчавы прынцып ве-
дзянай тэарэтычнай якасці: жывой кры-
ніцай падзей з'яўляецца чалавек. «Для ра-
мана-ж, — пісаў ён, — жыццё «закла-
чаецца ў чалавек, і містыка чалавечы
сэрца, чалавечай душы, лёс чалавек, усе
яго адносіны да народнага жыцця для ра-
мана — багаты прадмет».

Уся гісторыя класічнага рускага рама-
на, мастацкая практыка вядучых рускіх ра-
маністаў мінулага, Максіма Горькага і со-
ветскіх празаікаў-раманістаў толькі па-
цвярджаюць бесспрэчнасць думак вядучага
крытыка.

Як бы Колас у аповесці «Дрыгва» зні-
жа адбываўся партызанскі барацьбу
беларускага народа з беларускімі акупан-
тамі ў перыяд грамадзянскай вайны.
Пастарына падзея, у якой правіла са-
сутнасць народнага жыцця маладой Совец-
кай дзяржавы, не засланіла, аднак, ба-
рацьбы-чалавек. Праз гэтага чалавек,
чужы яго яркі, глыбока тыповы мастацкі
вобраз Колас раскрыў барацьбу ў рэаль-
ным плане гістарычнай персоне: у
дні Вялікай Айчыннай вайны беларускі па-
дзвіг шматразова паўтарыў і перавысіў па-
дзвіг герояў Я. Коласа. Сіла мастацкага
твора Я. Коласа ў сапраўднай народнасці,
у тым народным пацудзі пісьменніка, з
якім ён апячатываў радыёныя ўздзеянні
партызанскай барацьбы, як творца гі-
сторыі. Вынік гэты аповесці «Дрыгва»
вобраз дэда Талаша, і аповесць загніе, як
мастацкі твор, нават пры наяўнасці ў ёй
многіх іншых вартасцей. Справядліва га-
варыў Белінскі: «Дзеючы асобы» эпасаў
навіны быць поўнымі прадстаўнікамі на-
цыянальнага духу...», яны павінны выму-
ляць сваёй асобай паўнату сіл народа, яго
пазізію жыцця.

Аб якіх-бы важных грамадскіх падзеях
і гаварыў пісьменнік, ён павінен шукаць
для іх мастацкага выяўлення яркі чалавечы
вобраз, тыповы характар. Любы яркі
гістарычны пераказ падзеі горш за са-
праўдны мастацкае, вобразнае адбыванне
яе праз асобу чалавек. Гістарычныя
факты, як рэальныя падзеі, на думку Бе-
лінскага, усёго толькі каменне і цагла:
толькі мастак можа збудоваць з гэтага
матэрыялу прыгожы будынак.

І Пунінін, і Гогаля мелі велізарны гі-
сторыка-архіўны матэрыял, калі браліся за
работу над аповесцямі «Капітанская да-
ча» і «Тарас Бульба». Але гэтыя факты
мінулага жыцця сапраўды былі толькі ма-
ментам і цаглай для вядучых зодных ма-
стацтва. Гісторык уступіў месца творца-
мастаку, які раскрыў сэнс падзей праз
чалавек.

Гістарычная аповесць «Капітанская
дачка» складана будоваць вакол двух
цэнтраў: асобы гістарычнай — Емельяна
Пугачова і асобы выдуманай — Петра
Грыбнева. Іх характары выяўляюць рысы
нацыянальнага і класовага характэру ру-
скага чалавек другой паловы XVIII ста-
годдзя. Дзе Емельяна Пугачова і Петра
Грыбнева звязаны з лёсам народа, іх ролю
вызначана сілай народа-змагара, лёсам
прызначанага народа. З дамогай гэтых
вобразаў мы праімаем у гістарычныя мі-
нулае, адчуваем яго не толькі разумам,
але і сэрцам, не толькі назімаем і дэвед-
ваемся, але і адчуваем пацудзіёную (эста-
тычную) асаду.

Аповесць «Тарас Бульба», у сэнсе да-
кументальна-хроналагічнай дакладнасці,
гістарычна-ўмоўная. Але негэта больш яр-
ка і праўдывае раскрыццё рэальную пер-
спектыўную барацьбу казачства за рускую
зямлю з польскай шляхтай, чым гэта зра-
біў Н. В. Гогаля, таму што ён стварыў ма-
стацкі тыпі, адначасна тыпі рысымі
рускага нацыянальнага характэру, рэаль-
ны змест і сутнасць якіх усім наважна
раскрыла многа назвей наступнага гі-
сторыя выявленчай барацьбы рускага на-
рода. Вобраз казачкага таварыства зямлі ру-
скай ажыццелены ў аповесці прысутнасцю
Тараса Бульбы — асобы, адначасна рысы-
мі чалавечай усеагульнасці і жывой ін-
дывідуальнасці. Вынік гэты таварыства
Тараса Бульбы з сынамі, і не будзе неўмі-
ручага твора мастацтва, хаця падзея сама
на сабе застанецца. Мастацтва мае свае на-
звычайныя ўнутраныя законы, іх негэта па-
рушаць, бо яны павінны быць мастаку, які
вядуць да іх ставіцца. Дзе няма жывога
чалавечы вобраз, там няма сапраўднага
мастацтва, а ёсць займальнае белетры-
стыка, па-майстэрску расказанае здарэнне,

якое мае часовае і надойгавечнае значэн-
не. Апраўданне мастацкай недаска-
наласці рамана спецыялістамі на спецы-
фіку жанра нам здаецца памылкай, засна-
ванай на няправільна аразуметым пала-
жэнні Белінскага аб падзеі, як галоўным
героі эпічнага твора. Дарчы сказаць, ра-
ман П. Пестрака «Сустрэнемся на бары-
кадах» — твор не строга гістарычны:
пісьменнік толькі ў самых агульных кон-
турах прытрымліваецца гістарычнай па-
літыцы жыцця, выкарыстоўвае толькі асобныя
гістарычныя факты.

У рамана пераважае свабодны творчы
вымысел і домасец, як і ва ўсіх са-
праўдны мастацкіх творах.
Мы ўжо гаварылі, што рамана «Сустрэ-
немся на барыкадах» прысвечаны не асоб-
ным істотным фактам вядучай гістарычнай
падзеі, а паказвае эпасае барацьбы іматэ-
рыяльнага беларускага народа за свабоду,
за ўвядзенне ў адзінай Совецкай дзяр-
жаве.

Перад пісьменнікам стала вельмі скла-
дана праблема судносіна мастацкага вы-
мыслу і дакументальнай верагоднасці. Ніх-
то і ніколі не даваў, ды і наўрад ці змо-
жа даць, рэцэпта, у якіх долях павіны
судносіцца ў адным мастацкім творы
гэтыя часткі. Такія прапорцыі дае толькі
мастацкае адчуванне праўды, пацудзі ма-
стацкай меры і дасканаласці веданне жыцця.

У Максіма Горькага ў рамана «Маці» су-
адносіны гэтых элементаў адны, у А. Се-
рафімовіча ў рамана «Жалезныя пятокі» і ў
Д. Фурманова ў рамана «Чапаеў» — ін-
шыя. Больш таго, гэтыя судносіны неад-
вольна і ў аднаго і таго-ж аўтара, і ў
роўных пісьменнікаў на адну і тую-ж та-
му: напрыклад, у Д. Фурманова — у «Ча-
паева» і ў «Месяцы»; у А. Чапаніна і
С. Забона ў аднайменных раманах аб
Сцяпане Разіне. Але адно бесспрэчна:
які-б ні былі гэтыя судносіны мастац-
кага вымыслу і дакументальнай праўды,
пісьменнік здолее выкалічыць у чытача
жывое ўяўленне аб жыцці толькі ў тым
выпадку, калі ўсё гэта ў меру надпара-
дкавана раскрыццё жывой крыніцы па-
дзеі — жыцця чалавек. Дзе чала-
век, разум і сэрца яго, роля яго
ў той падзеі, якая малецца, поспехі і
паражэнні ў дасягненні настанулай або
прыктычнай абставінамі мэты — вось
што зывае дзе рэальнаўныя часткі
жыцця ў эпасае паўтарыў «Вайна і
мір». У Талстым гісторыі і мастак, ваен-
ны і цывільны чалавек аліты ў адно.
Талстой захоўвае каштоўнае пацудзі ма-
стацкай прапорцыі. «Вайна і мір» —
эласцічны прыклад таго, як трэба выра-
шыць праблема судносіна мастацкага вы-
мыслу і дакументальнай верагоднасці. Як
ні багата дакументальных фактаў у ра-
мане, як ні многа там батальных сцэн,
але яны не перашкаджаюць паказу ўну-
трашняга свету людзей. Мноства дзеючых
асоб не засланае галоўных герояў, якія
абмяляваны з гранічнай яркасцю і тыпо-
васцю і складаюць архітэктурны, кампазі-
цыйны цэнтр рамана.

П. Пестрака ў рамана «Сустрэнемся на
барыкадах» відавочна і бесспрэчна па-
следаваў традыцыям вядучых рускіх
пісьменнікаў і ў цэлым паспяхова выра-
шыў праблема судносіна мастацкага вымы-
слу і гістарычнай верагоднасці адвешчана-
га падзеі. У яго публіцыстычных адступле-
ннях адчуваецца творчае насаведанне
прычынам эпічнага абгульнення П. В.
Гогаля, у псіхалагічнай характарыстыцы
героў — Л. Н. Талстому, у карцінах бе-
ларускага пеліжава — традыцыям белару-
скай прозы, у прыватнасці лепшаму май-
стру яе — Я. Коласу. У меру і дарчы П.
Пестрака карыстаецца здабыткамі на-
роднай творчасці — фальклорам белару-
скага народа.

Мы можам толькі паўтарыць думку,
што пісьменнік глыбока прапік у жыццё
працоўных мас, многае адчуў простым і
здоровым пацудзіём, уласцівым народу, з
якім пісьменнік жыў і разам змагаўся за
свабоду, за савецкае жыццё.

Раман П. Пестрака — буйная падзея
нашай прозы, сведчанне сілы і росту бе-
ларускай культуры ў цэлым. З'яўленне
рамана падобнага тыпу ніколі не было ў
літаратуры вышэйшых класаў. Не выпадкова
ўдача і П. Пестрака. Падобны твор можа
з'явіцца толькі ў развітай літаратуры,
якая стала сапраўдным выразікам ду-
хоўнага жыцця народа.

Але ў аўтары часта сутыкаецца вы-
датны жанрыст, апаўдальнік і пеліжа-
жыст-мастак з гісторыкам. І тады, калі гі-
сторык падняе мастака, калі П. Пе-
страк імкнецца абавязкова «ахапіць» па-
дзею ў прастору і часе, зрабіць не цэн-
ральным героем, з-пад яго пра выхо-
дзяць старонкі занадта расцягнутыя, не-
жыццёвыя, у лепшым выпадку газетна-
публіцыстычныя. На жаль, у вядучым ра-
мане няма такіх старонак, дзе падзея за-
станецца сабой чалавек. Невыпадкова ў
розышч гісторыкаў і відавочнасці па-
дзеі, апісаных у рамана, наземна пад-
крэсліваецца хронікальна-летпісны бок
твора. Нам-жа гэтае імкненне пісьменніка
да дэталістай дакументальнасці здаецца
прычынай мастацкай недасканаласці і
немалых мастацкіх хібаў рамана ў яго
асобных частках, бледнасці і схематыз-
маду яго вобразаў. Гэтыя недахопы аб-
авязкова трэба адзначыць таму, што яны
зніжаюць вартасць рамана як закончанага
твора мастацтва, вельмі патрэбна нашо-
му народу. Маецца на ўвазе, перш за ўсё,
кампазіцыйная якасць, празмерная рас-
цягнутасць асобных раздзелаў, перагрузка
рамана эпизодамі неістотна з пункту
гледжання мастацкай цэльнасці твора.

Маштабнасць і ронастайнасць жыццёвых
падзей, да адбывання якіх імкнуўся
пісьменнік, патрабавалі выбарчы з жыццё-
вых здарэнняў самае яркае і характарнае
і надпарадкаваць яго адбыванню дзеяння,
стройнай кампазіцыі, вызначыць суразмер-
насць частак, бо «спаласнасць, адлітна-
дзеяння, суразмернасць у частках — гэта
складае неабходны ўмовы кожнага ма-
стацкага твора», — пісаў Белінскі.

Мы лічым, што апісанне жыцця полі-
тычных зняволеных у турме зроблена аў-
тарам без дастаткова эстэтычнага аналі-
зу і пацудзі мастацкай меры. Паказ жыц-
ця політычных зняволеных у беларускай
турме некалькі суіярэччэ той агульнай
паўліцы тэорыі і ўідска свабоды бела-
рускага народа, якую праводзіў пісецтва
Лі. Можна значыць і залішнюю эстэты-
зацыю прыгод анархістывага праваката-
ра Аланаса Умеля. Празмерна влікае месца
адвешчана яму ў рамана. Самааналіз
аднаго з галоўных герояў — Андрэя Ке-
сцевіча, зроблены ў дэнішкі, таксама зар-
ядка расцягнуты і некалькі значныя яр-
кую фігуру рэвалюцыянера, кідае на яго
цень інтэлігентнай рафлексіі.

Цяг гэтах радкоў у сваёй рэцэнзіі,
апублікаванай у газеце «Звязда», ня-
правільна сцвердзіў, што большасць дзею-
чых асоб у рамана эстэтычна няпоўна-
ціны. Справа не ў колькасці судносі-
нах дзеючых асоб. У рамана, як і нале-
жыць эпасае, вядучая колькасць дзею-
чых асоб, многа асоб эпизодычных. Пры-
сутнасць іх тлумачыцца мэтай адбыва-
вання паўнаты і каларыту нацыянальна-
га жыцця, задачай чыста кампазіцыйнага
характэру. Яны не насцуд на сабе вядучай
ідэянай нагрукі.

Бесспрэчна ўдачай пісьменніка з'яў-
ляюцца вобразы Андрэя Касцевіча і Івана
Паддубнага, Сцяпана Кавалы і Веры. Эста-
тычна ладнасныя, тыповыя і яркія
вобразы сялян — Дзяніна Гаргаля,
Петруса Хадзькі, старога Касцевіча, кула-
ка Нікіты Лаузы і іншых. Аўтару ўдало-
ся стварыць калектыўны вобраз партыяна-
га падполля, хоць вобразы таварына Ва-
сіля і прадстаўнікоў падпольнага ЦК да-
даны без дастатковай індывідуальнасці і
мастацкай тыпінасці.

Пісьменнік застаўся верным гістары-
чнай дакументальнасці. Між тым, нам у
гэтарычным плане здаецца магчымым па-
рушэнне судносіна гістарычнай фактыч-
насці і мастацкай выдумкі ў карысць
апошняй.

Калі ў пачатку XX стагоддзя М. Горькі
задумаву рамана «Справа Артамонавых» аб
гістарычнай перспектыве буржуазнага ладу
ў Расіі і расказаў аб сваёй задуме, В.
І. Ленін раў яму пачаць, пакуль са-
мае жыццё не вызначыць вынік пад-
зеі. Вядома, што Горькі ажыццёвіў гэтую
задуму, кіруючыся парадка В. І. Леніна,
толькі ў 1925 годзе. Але з якой цудоўнай
мастацкай глыбінёй і праўдай на гісторыі
гэтаг пакалення Артамонавых ён раскрыў
гістарычны лёс класа, яго ўзнікненне,
развіццё і гібель.

Раман П. Пестрака аднаўляе падзею
нася таго, як яна ладіцца завершана гі-
сторыяй. Перамогу ідэй камуністычнага
падполля, якое змагалася за ўвядзенне бе-
ларускага народа ў адзінай Совецкай
дзяржаве, патрэба было паказаць не толь-
кі праз вобразы радыёных партыяных
дэкаваў, але і праз больш яркі і мастацкі
дасканалы вобраз прадстаўнікоў Кон-
тралянага штаба. Мы гаворым аб яркім ма-
стацкім вобразе прафесійнага рэвалю-
цыянера, аб станоўчым героі-пераможцы
ў гэтай усенароднай барацьбе, які ўсеа-
бава лепшыя рысы нацыянальнага ха-
рактэру творцы гісторыі — народа.

Літаратура павіны і можа ўвешчываць
вядучы падзвіг народа, яго слаўныя ба-
вы і працоўныя справы. І шлах да гэта-
га ладзіць праз стварэнне яркіх, мастацкі
поўнаціных тыповых вобразаў народных
прадстаўнікоў. Чалавек — вось адзіная
жывая крыніца ўсіх падзей. І гераічныя
справы стогадовай даўнасці, накітат Се-
вастопальскай абароны, і працоўная бу-
дні будзёўніцка Волга-Данскага канала звяз-
аны з ім усеагульнага творцы жыц-
ця — з простым чалавекам. Няма і не мо-
жа быць хвалючых мастацтва, у цэнтры
якога не стаіць, героем якога не з'яўля-
ецца чалавек — шукальнік, творца, пера-
ўтваральнік, будзёўнік і змагар. Ніякі па-
дзеі не павіны засланяць жывога ча-
лавека!

Беларуская проза дзякуючы раману
вышла на вершы шлах усеабавага адно-
стваранна жыцця народа праз яркія
вобразы яго прадстаўнікоў. У гэтым сіла
нашай літаратуры ў цэлым, аднака яе ма-
стацкай узмажнеласці.

Поспехі І. Шамякіна ў рамана «Глыбо-
кая пільна», Я. Брыля ў аповесці «У За-
балотці дзее», П. Пестрака ў рамана «Су-
стрэнемся на барыкадах» не столькі і не
толькі ў яркім апісанні гістарычных па-
дзеі, якія маюць міжнароднае значэнне, а
галоўным чынам і пераважае, у стварэнні
неабавязных мастацкіх вобразаў, што
ўвешчываюць лепшыя якасці народнага
характэру. Дыход ад гэтага бесспрэчнага
закона мастацтва непазбежна вядзе да зні-
жэння мастацкасці. У рамана, як і ў лю-
бым іншым творы мастацтва, шлах
пісьменніка да сэрца народа ладзіць праз
яркі мастацкі вобраз лепшых пра-
дстаўнікоў народа, праз раскрыццё станоў-
чых рысаў характэру радыёных дзеючых
творцаў жыцця, удзельнікаў барацьбы за
праўду і праўду. Штодзённым клопатам Ко-
муністычнай партыі і Совецкай дзяржавы
аб добрабаче нашага народа — лепшым ад-
каз для мастака ў вырашэнні пытання,
што з'яўляецца крыніцай твораў любога
жанра: рамана або аповесці, паэмы або
лірычнага верша.

Мова і характар у п'есе

Ул. ЮРЭВІЧ

Чытачы і прачытачы рэцэнзіі аб
п'есах і спектаклях, часта можна напат-
каць дзякуючы заўвагу крытыка аб тым,
што п'еса добрая, толькі мова ў ёй бед-
ная. Калі ўдумацца ў такое заключэнне,
дык лёгка можна абвінаваціць аўтара ў
неадацінасці мыслення. Як можна гава-
рыць аб этаноўчых якасцях драматургі-
чнага твора, калі ў ім нікуды не вярта-
аснова, галоўная спецыфічная зброя гэта-
га жанра — мова. Калі ў віну драматургу
ставіцца бледнасць або беднасць мовы,
значыць, бледны або бедны і думкі пер-
санажаў, невыразныя, збедненыя вобразы
ў цэлым, значыць, няма твора, які мо-
жа было-б называць мастацкім.

Мова ў п'есе з'яўляецца сродкам ха-
рактарыстыкі вобраза, сродкам глыбокага і
дакладнага выяўлення яго ўнутранага зме-
сту, яго сутнасці.

Варта, напрыклад, звярнуцца да неўмі-
ручай камедыі Грыбнева «Гора аб разу-
му», каб пераканацца, як у вядучага ма-
стака думка, пацудзі, ідэя і мастацкі
сродкі іх выяўлення заўсёды анахо-
дзяцца ў адзінстве, у самым шчыльным
дачынненні, ва ўзаемадзеянні. Змест і фор-
ма прыведзены ў гэтым творы ў вельмі
стройную раўнавагу. Сродкам самай
дакладнай арганізацыі верша, рона-
стайным гучаннем і багаццем інтана-
цый мовы кожнага персанажа драматург
перадаваў найтанчэйшыя ацэнкі думкі,
самыя ронастайныя душэўныя зрухі, псі-
халагічны стан.

І не толькі ў Грыбнева, але і ў Гога-
ля, і ў Стэфанскага, і ў іншых вядучых май-
строў рускай драматургіі мы знаходзім
тую-ж высокую павагу і патрабавальнасць
да слова, як да адзінага сродку выяўле-
ння вобраза.

Кожны вобраз кожнай горкаўскай
п'есы — гэта перш за ўсё слаўны вобраз.
Наследуючы выдатныя традыцыі ру-
скай рэалістычнай драматургіі, следуючы
горкаўскаму метадку, Я. Купала стварыў
тыпы-характары, над сімпанічным увашле-
неннем якіх заўсёды з вядучым творчым
задавальненнем працуюць акцёры нашых
тэатраў. Які-б вобраз мы ні прыга-
далі з гэтых каштоўных здабыткаў бела-
рускай драматургіі — ці жырцадэраў,
вясёлы, дасціпную Паўліну, ці фанабэ-
рыста шляхоцка-пуставова Бялоўскага,
ці працівагата земайдора, ахвора ня-
роўнай барацьбы Лявона Зыбіка або яго
жонку Марылю, ці рэвалюцыянера Незна-
мага, — кожнаму з іх уласціва свае, ад-
паведна ўнутранаму складу характэру,
мова.

Вобразу Незнамага — прафесіяна-
рэвалюцыянера, адной мэтай якога было
ўзнімаць масы на барацьбу з прыгняталь-
нікамі, адвешчанае працоўнае ўзвышана-
ранантычнае стаць гаворкі, ясны і дакладны
словазлуч, аразумелы простае яду: «Вы-
баві тадына, і ты мусіш, як арол магучы,
распунціць сваё крылле і ладзіць туды,
куды ўсе цнерзятаяцца», або: «Не
ўтрымаеш, маці, свайго сына, калі ў ім
кроў разгарыцца і душу яго да святла па-
цігне».

Непахісна прага да жыцця, стойкая
воля, выкаваная ў цяжкіх выпрабаван-
нях і пакутах — вось рысы, якія характэры-
зуюць вобраз Марылі. Гэтыя рысы як
нельга лепш выяўлены пры дапамозе жывой
вобразнай мовы: «...туман нейкі ў
вачах стаіць...», «...у вухах шуміць, як у
малыяяны», «халодна і жудка» — чум
мы з вуснаў Марылі ў А акце, і перад
намі паўстае знісленая горам жанчына,
якая страціла ўсюкую веру ў магчымасць
выходу з цяжкага становішча, але баіцца
смерці, хоця жыць: «Не боісяся, яшчэ
не замерзнец і з галаду не памреш,
пакуль і ты жывіш!.. Шпеленька будзе,
сонейка будзе грэць, траўка зелянець,
ітушачкі паца, садочкі цвісці...» —
звяртаецца Марыля ў IV акце да даччы, і
мы бачым ужо не падузжай, гатовай на
новыя выпрабаванні, упэўненай у над-
ход вясны.

Толькі вядлікі мастак слова мог та-
сціцца, але надзіва выразна будоваць слаўную
тканіну, выбарчы з народнае гаворкі
дыялекты, якія, будучы асветленымі
аўтарскай ідэяй, становіліся жыццёвымі,

праўдывымі, адчувальнымі словамі-вобра-
замі.

Праз своеасабліва падабраны слаўнікі,
праз непаўторную манеру будоваць слова,
праз выкарыстанне ўсяго багаці белару-
скай мовы ва ўсёй яе, народам створанай
паўнаце даслагу Я. Купала выключна інд-
ывідуальнасці мовы кожнага персанажа.
Кіруючыся асноўнымі прынцыпамі «усё
толькі ад вобраза», Купала выкарыстоў-
ваў багаці фальклору, выбарчы моўныя
звароты, найбольш характэрныя для пра-
дстаўніка пэўнай сацыяльнай катэгорыі.

Такім-жа патрабавальным да мовы сваіх
творцаў, пернім традыцыям рэалістычнай
драматургіі, мы бачым і К. Крапіву —
аднаго з вядучых майстроў савецкай дра-
матургіі. У яго не застаіся ў памыці ка-
ларытыны фігуры мудрага, разважлівага
дэда Бадля або дасціпнага Батуры з
п'есы «Партызаны».

«Не трэба горшай скузы на мужыцкае
цепа, як пан», — гаворыць дэд Бадля,
і мы ясна адчуваем яго нявысць да ладу
прыгнятальнікаў-акупантаў. Моўная ха-
рактарыстыка паліца-бежэнца Батуры ў
п'есе складаецца амаль выключна з афа-
рызмаў, прыказак, прыпевак. Аднак
ужытыя яны драматургам не для пу-
стога жангліравання і паціянальцітва, а
з адзінаю мэтай — стварыць вобраз асцэ-
рожнага сувязнога-разведчыка, жыццёра-
даснага агітатора за справу народную.

Удала падкрэслівае драматург і эвалю-
цыю вобраза шляхам паступовага змянення
яго моўнай тканіны.

Найбольш яскрава гэта відаць на кла-
січным вобразе Тулігі з п'есы «Хто смея-
ца апошнім». У першых карцінах п'есы
ярка надкрэслен стан бязвілля, прыжы-
ката пэўнамі абставінамі. «Я-ж не ве-
даю, што мне рабіць», «чым я апраўда-
юся?» — гэтыя пытанні ўвесь час на языку
Тулігі, але варта яму адчуць падтрымку і
сінаду з боку таварышаў, як голас яго
становіцца больш упэўненым, паводзіны
наступальнымі: «Насіляўся ты з мяне,
абнасліў перад людзьмі, насмяюся-ж і я
з цябе». Моўная характарыстыка вобраза
становіцца разам з тым і псіхалагічнай
характарыстыкай.

Поспеху драматычных твораў К. Кра-
півы садзейнічае перш за ўсё выключная
народнасць яго мовы. Пацудзі ў народзе
лісьменнік скарыстоўвае не этнаграфі-
чны, не фанарыма, а пераасвешчана, пас-
ля строгага адбору. І поспех пры гэтым най-
больші ў тых выпадках, калі аўтар
налепш вылучае асцэродзе, якое паказ-
ваецца ў творы, той матэрыял, які на-
вешчаны ладзіць ў аснову яго. Калі-ж пісь-
меннік знаёміўся з асцэроддем не так грунтоў-
на, паспешліва, як гэта сталася пры ра-
боте над п'есай «Зацікаўлены асоба»,
прысвечанай паказу жыцця рабочага ка-
лектыва, дык і вынік атрымаў несу-
дасціпны.

У майстэрні скульптара

Новыя работы Заіра Азгура

Рэдка каму ўдаецца бачыць «кухню» мастака — непасрэдна працэс яго творчай працы. Яно і аразумела: старонкі чалавек пры гэтай працы, як правіла, лішні. І не кожны творца ахвотна расчыняе дзверы сваёй майстэрні ў такіх хвілінах нават бліжэй знаёмым.

Майстэрня скульптара Заіра Азгура найбольш гасцінная. Мастак часта творыць, што называецца, на вачах сваіх гасцей, якія цікавяцца яго працай і сочаць за ёй. А зашкарачэнне працай скульптара выклікае перш-на-перш яго вольнае працаздольнасцю. Мастак рэдка ў які дзень дазваляе сабе не наведваць сваю майстэрню.

А вось з глыбіні далёкіх гадоў глядзіць на нас проста і разумны твар магілёўскага селяніна Стахора Мітковіча. Гісторыя не захавала нам рысы гэтага выдатнага кіраўніка славацкага крэйцкага паўстання. Але, вывучаючы тую эпоху, матэрыялы паўстання, скульптар складаў у сваім уяўленні вобраз мужа селяніна з ясным ваяцкім тварам. Мастак пазбавіў яго традыцыйнай патэтычнай позы, штучнай прыўзняцці. Вобраз селяніна правядура выкананы жыва і рэалістычна, і ў гэтым, відаць, ёсць большая гістарычная праўда, чым у ваяўнічай экзатыцы, якая часта з'яўляецца неад'емным элементам такіх вобразаў.

Нарэшце, чацвёртая кампазіцыя апошніх двух год работы скульптара: Фелікс Дзержынскі. Яе можна было б назваць традыцыйнай для творчасці З. Азгура, калі б не малы зніленыя хлапчук на руках Фелікса Эдмундавіча. Гэты вобраз адрозніваецца ў паміж тымчасова, бязрадаснае дзіцтва трыяска беспрэтульня, якіх падтрымалі бацькоўскія рукі вялікага рыцара рэвалюцыі. У шматлікіх работах над вобразам Дзержынскага — гэта новы матыў. Новы ён і ў З. Азгура.

З адчуваннем, што наша мастацтва ўзабагацілася новымі творами, якія наводзяць на ўспаміны, розум, нараджаюць новае светаадчуванне, пакаідае майстэрню мастака.

мант натхнення вялікага кампазітара і адным дыханнем перадаў яго ў тонкім пластычным руху артыстычнай фігуры. Непадалеку ад М. Мусарскага скульптурна кампазіцыя — маці з дзіцем. Маці сядзіць, трымаючы дзіця на руках, пачаў яму калыханку. Даволі аднаго погляду на кампазіцыю, каб складалася ўяўленне не пра абстрактны традыцыйны матыў мацярынства, а пра маці нашата савецкага часу. Ва ўсёй фігуры, у яе паставе, у прамінім ад шматліка і любімы твары адчуваецца спакой за лёс свайго дзіцяці і вера ў яго прыгожую будучыню.

А вось з глыбіні далёкіх гадоў глядзіць на нас проста і разумны твар магілёўскага селяніна Стахора Мітковіча. Гісторыя не захавала нам рысы гэтага выдатнага кіраўніка славацкага крэйцкага паўстання. Але, вывучаючы тую эпоху, матэрыялы паўстання, скульптар складаў у сваім уяўленні вобраз мужа селяніна з ясным ваяцкім тварам. Мастак пазбавіў яго традыцыйнай патэтычнай позы, штучнай прыўзняцці. Вобраз селяніна правядура выкананы жыва і рэалістычна, і ў гэтым, відаць, ёсць большая гістарычная праўда, чым у ваяўнічай экзатыцы, якая часта з'яўляецца неад'емным элементам такіх вобразаў.

Нарэшце, чацвёртая кампазіцыя апошніх двух год работы скульптара: Фелікс Дзержынскі. Яе можна было б назваць традыцыйнай для творчасці З. Азгура, калі б не малы зніленыя хлапчук на руках Фелікса Эдмундавіча. Гэты вобраз адрозніваецца ў паміж тымчасова, бязрадаснае дзіцтва трыяска беспрэтульня, якіх падтрымалі бацькоўскія рукі вялікага рыцара рэвалюцыі. У шматлікіх работах над вобразам Дзержынскага — гэта новы матыў. Новы ён і ў З. Азгура.

З адчуваннем, што наша мастацтва ўзабагацілася новымі творами, якія наводзяць на ўспаміны, розум, нараджаюць новае светаадчуванне, пакаідае майстэрню мастака.

На здымку (злева направа): скульптары М. Мусарскага, Стахора Мітковіча і маці з дзіцем.

К. ГУБАРЭВІЧ.
Фота І. Салавейчыка.

Уладзімір КОРБАН

Крывое шкло

Байка

Мастак намалюваў пано:

«Від горада ўранку праз акно».

Але, — ну што за дзіва! —

Усё на той карціне коса, крыва:

Пад'ёмны будаўнічы кран

Сгануўся, як труган,

А побач з ім фабрычны комін

Стайць у выглядзе двух звязаных

паклоўн.

Таполя на двары скруцілася вінтом.

А дом

Зусім на бок схіліўся.

Дый дах ягоны, як піла.

Ну, як

Мастак

Намалюваў такое ўхітрыўся?

А усё гэта здарылася з-за шкла.

На жаль, бывае і такое,

Калі мастак глядзіць на свет праз шкло

кывое.

Цікавыя лічбы

За дзевяць месяцаў гэтага года ў рэспубліцы адбылося каля 23 тысяч спецыяльных кіносеансаў навукова-папулярных і хранікальных фільмаў, якія прагледзела 2 мільяны 366 тысяч сельскіх глядачоў. Добра працавалі кіностанцыі Віцебскай і Магілёўскай абласцей, Дзержынскага раёна Мінскай вобласці, дзе навукова-папулярныя і сельскагаспадарчыя фільмы прагледзела больш 750 тысяч чалавек.

За гэты-ж час навукова-папулярныя і хранікальна-дакументальныя фільмы, як дадатак да мастацкай праграмы, прагледзела больш 4 мільяна чалавек. На Віцебшчыне і ў раёне раёнаў Мінскай і Магілёўскай абласцей кожны навукова-папулярны фільм суправаджаецца лекцыяй або гутаркай. Гледзачам загадаў абвясціцца, якія фільмы будуць дэманстраваны, праводзіцца кароткія гутаркі аб планах работы на наступны месяц, удлічваюцца іх запатрабаванні.

І. РУДНІКІ.

Сельскі клуб

Пры Абуцкім сельскім клубе ёсць стаянчая кіностанцыя. Кожны месяц для насельніцтва дэманструецца 8 — 10 кінокарткі, аеца каля 30 сеансаў. Добрай традыцыяй стала наладжванне лекцый перад пачаткам кіносеанса. Нядаўна працянуць лекцыі: «Кананне, шлоб і сям'я ў сацыялістычным грамадстве», «Маральнае аблічча савецкага чалавеча», «Навука і рэлігія».

І. РАБКОУ.

У сяле Крытышын

Нядаўна ў сяле Крытышын (Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці) пабудаваны новы будынак для сельскага савета, магазін, будынак для праўлення калгаса, сельскага Дома культуры з глядзельнай залай на 400 чалавек, бібліятэка, у якой налічваецца 3.000 тамоў мастацкай, палітычнай і сельскагаспадарчай літаратуры. У сяле працуюць фельчарскі і ветэрынарны пункты. Ёсць у Крытышыне сярэдняя школа, дзе навукаеца каля 400 дзяцей калгаснікаў.

В. ЛЕАНЮК.

Хвалюючыя пытанні

Эдзі АГНЯЦВЕТ

Часам даводзіцца нагадваць такую спрынку: хлопчык ці дзяўчынка, выходзячы з бібліятэкі, на левыці або на танку прыгна чытае кнігу і праз поўгадзіны зноў вяртаецца ў бібліятэку. Чытач яўна неадвольны, кніга велімі тоненькая, і ён просіць: «Ці няма больш «тоўстай» кнігі?» Але ёсць і «тонкія», якія надоўга затрымаваюцца ў чытача. Іх старанна перапісваюць, іх чытаюць на школьных вечарах і дома. І маю на ўвазе творы пазіі для дзяцей.

Пазіія прыходзіць да дзяцей велімі рана: спачатку ў форме калыханкі, потым у выглядзе казкі, прышэвак, байкі.

Лепшыя савецкія пазіі — Маякоўскі, Маршак, Шчымацоў, Міхайлаў у сваіх творах для дзяцей паказваюць узоры таго, які трэба проста і строга, а часам з вясёлай усмешкай размаўляць з дзецьмі. Створы ў іх творах дакладныя і канкрэтныя, вобразы ясна і зразумелыя.

У нашай краіне — самае радаснае дзіцтва, але гэта зусім не азначае, што дзяцей трэба выходваць, як нейкіх бескаштоўных беларучак. Наша літаратура заклікае выходваць бастрашныя, жыццерадасных, упэўненых у сваіх сілах, працавітых людзей.

З прыхільнасцю сустрэлі нашы чытачы творы, прысвечаныя юным героям Вялікай Айчыннай вайны. І хлопчыкі Пішка, які ў цяжкіх умовах перайшоў праз лінію фронту і прынёс лісьце з партызанскай ваяцкі ў Маскву (паэма М. Калачынскага «Настурчак жыццё»), і дзяўчынка Аленка з паэмы К. Кірэнікі, і вонны патрыёт, свядома жыццё якога пачалося ў дні абароны Брэсцкай крэпасці (паэма А. Вільчэча «Ідзі, мой сын!») — усё гэтыя вобразы хвалюць дзяцей, выходваюць у іх ваяцкія якасці.

Некалі Алексей Максімавіч Горкі ў час сустрэчы з піонерамі запытаў, што іх цікавіць, аб чым хацелі б яны прачытаць у новых кнігах? І дзеці, доўга не задумваючыся, адказалі: «Наас цікавіць усё!»

Пасколькі дзяцей «цікавіць усё», наша пазіія павінна быць значна больш рознастайнай на сваёй тэматыцы, на ахвоту з'яў, падзей і паказу людзей мірнай працы.

Некалькі твораў пра Айчынную вайну, адзін-два зборнікі з сучаснага школьнага жыцця. Некалькі вершаў пра аўтамабільны і трактарны заводы. Ці не знаёда маля, таварышы пазіі?

Беларускі пісьменнікі бываюць у краінах народнай дэмакратыі. Чаму б не напісаць ім твораў аб сваім надарожжы, чаму б не паказаць ім жыццё дзяцей у тых краінах, для якіх вялікі прыкладам, узорам жыцця і працы з'яўляецца Савецкі Саюз? Такія кнігі прынеслі б значную марыць нашым юным чытачам.

Недахолам многіх твораў з'яўляецца тое, што пазіі велімі рэдка ўзабагацаюць адмоўныя з'явы ў шавідзых работ. І таму пераходзяць з верша ў верш наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Адзін з найбольш удалых пазііў «Крытышын». Тут перад намі паўстае юстара намалены вобраз нахабнага абібока, які сваё прызначэнне бачыць у тым, каб самому нічога не рабіць, а тым крывякаваць іншых.

Удалым партрэтамі з'яўляюцца таксама «Галоўны інжынер», «Аграном» і «Падмочаны». У першых двух мы бачым станючыя вобразы спецыялістаў, які не без цяжкасцей асвойваюцца з новымі ўмовамі працы і паступова наладжваюць даручаную ім справу. Галоўны інжынер спачатку робіць на аўтара ўражанне пуната нішчыка, які ў сваёй МТС нічога не бачыць, апрача абматанай тэхнічнай дакументацыі і адсутнасці хопі-бо якога плававата ўайку. Але ў гэтым першым сваім уражанні аўтар ашукаўся. Праз ешч месцаў, у часе другога наведвання гэтага МТС, ён пераказвае, што галоўны інжынер — антузіст сваёй справы, што ён наладзіў рамонт машын, навуў паратак на садыбе, арганізаваў бібліятэку — адным словам, дабіўся значных поспехаў ў сваёй рабоце. Вось гэтая амена ўражаннаў ад чалавеча надае жывасць апавяданню, дапамагае больш іскрава даясці да чытача вобраз галоўнага інжынера.

«Аграном» пабудаваны кампазіцыйна

наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Адзін з найбольш удалых пазііў «Крытышын». Тут перад намі паўстае юстара намалены вобраз нахабнага абібока, які сваё прызначэнне бачыць у тым, каб самому нічога не рабіць, а тым крывякаваць іншых.

Удалым партрэтамі з'яўляюцца таксама «Галоўны інжынер», «Аграном» і «Падмочаны». У першых двух мы бачым станючыя вобразы спецыялістаў, які не без цяжкасцей асвойваюцца з новымі ўмовамі працы і паступова наладжваюць даручаную ім справу. Галоўны інжынер спачатку робіць на аўтара ўражанне пуната нішчыка, які ў сваёй МТС нічога не бачыць, апрача абматанай тэхнічнай дакументацыі і адсутнасці хопі-бо якога плававата ўайку. Але ў гэтым першым сваім уражанні аўтар ашукаўся. Праз ешч месцаў, у часе другога наведвання гэтага МТС, ён пераказвае, што галоўны інжынер — антузіст сваёй справы, што ён наладзіў рамонт машын, навуў паратак на садыбе, арганізаваў бібліятэку — адным словам, дабіўся значных поспехаў ў сваёй рабоце. Вось гэтая амена ўражаннаў ад чалавеча надае жывасць апавяданню, дапамагае больш іскрава даясці да чытача вобраз галоўнага інжынера.

«Аграном» пабудаваны кампазіцыйна

наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Адзін з найбольш удалых пазііў «Крытышын». Тут перад намі паўстае юстара намалены вобраз нахабнага абібока, які сваё прызначэнне бачыць у тым, каб самому нічога не рабіць, а тым крывякаваць іншых.

Удалым партрэтамі з'яўляюцца таксама «Галоўны інжынер», «Аграном» і «Падмочаны». У першых двух мы бачым станючыя вобразы спецыялістаў, які не без цяжкасцей асвойваюцца з новымі ўмовамі працы і паступова наладжваюць даручаную ім справу. Галоўны інжынер спачатку робіць на аўтара ўражанне пуната нішчыка, які ў сваёй МТС нічога не бачыць, апрача абматанай тэхнічнай дакументацыі і адсутнасці хопі-бо якога плававата ўайку. Але ў гэтым першым сваім уражанні аўтар ашукаўся. Праз ешч месцаў, у часе другога наведвання гэтага МТС, ён пераказвае, што галоўны інжынер — антузіст сваёй справы, што ён наладзіў рамонт машын, навуў паратак на садыбе, арганізаваў бібліятэку — адным словам, дабіўся значных поспехаў ў сваёй рабоце. Вось гэтая амена ўражаннаў ад чалавеча надае жывасць апавяданню, дапамагае больш іскрава даясці да чытача вобраз галоўнага інжынера.

«Аграном» пабудаваны кампазіцыйна

наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Адзін з найбольш удалых пазііў «Крытышын». Тут перад намі паўстае юстара намалены вобраз нахабнага абібока, які сваё прызначэнне бачыць у тым, каб самому нічога не рабіць, а тым крывякаваць іншых.

Удалым партрэтамі з'яўляюцца таксама «Галоўны інжынер», «Аграном» і «Падмочаны». У першых двух мы бачым станючыя вобразы спецыялістаў, які не без цяжкасцей асвойваюцца з новымі ўмовамі працы і паступова наладжваюць даручаную ім справу. Галоўны інжынер спачатку робіць на аўтара ўражанне пуната нішчыка, які ў сваёй МТС нічога не бачыць, апрача абматанай тэхнічнай дакументацыі і адсутнасці хопі-бо якога плававата ўайку. Але ў гэтым першым сваім уражанні аўтар ашукаўся. Праз ешч месцаў, у часе другога наведвання гэтага МТС, ён пераказвае, што галоўны інжынер — антузіст сваёй справы, што ён наладзіў рамонт машын, навуў паратак на садыбе, арганізаваў бібліятэку — адным словам, дабіўся значных поспехаў ў сваёй рабоце. Вось гэтая амена ўражаннаў ад чалавеча надае жывасць апавяданню, дапамагае больш іскрава даясці да чытача вобраз галоўнага інжынера.

«Аграном» пабудаваны кампазіцыйна

наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Адзін з найбольш удалых пазііў «Крытышын». Тут перад намі паўстае юстара намалены вобраз нахабнага абібока, які сваё прызначэнне бачыць у тым, каб самому нічога не рабіць, а тым крывякаваць іншых.

Удалым партрэтамі з'яўляюцца таксама «Галоўны інжынер», «Аграном» і «Падмочаны». У першых двух мы бачым станючыя вобразы спецыялістаў, які не без цяжкасцей асвойваюцца з новымі ўмовамі працы і паступова наладжваюць даручаную ім справу. Галоўны інжынер спачатку робіць на аўтара ўражанне пуната нішчыка, які ў сваёй МТС нічога не бачыць, апрача абматанай тэхнічнай дакументацыі і адсутнасці хопі-бо якога плававата ўайку. Але ў гэтым першым сваім уражанні аўтар ашукаўся. Праз ешч месцаў, у часе другога наведвання гэтага МТС, ён пераказвае, што галоўны інжынер — антузіст сваёй справы, што ён наладзіў рамонт машын, навуў паратак на садыбе, арганізаваў бібліятэку — адным словам, дабіўся значных поспехаў ў сваёй рабоце. Вось гэтая амена ўражаннаў ад чалавеча надае жывасць апавяданню, дапамагае больш іскрава даясці да чытача вобраз галоўнага інжынера.

«Аграном» пабудаваны кампазіцыйна

наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Адзін з найбольш удалых пазііў «Крытышын». Тут перад намі паўстае юстара намалены вобраз нахабнага абібока, які сваё прызначэнне бачыць у тым, каб самому нічога не рабіць, а тым крывякаваць іншых.

Удалым партрэтамі з'яўляюцца таксама «Галоўны інжынер», «Аграном» і «Падмочаны». У першых двух мы бачым станючыя вобразы спецыялістаў, які не без цяжкасцей асвойваюцца з новымі ўмовамі працы і паступова наладжваюць даручаную ім справу. Галоўны інжынер спачатку робіць на аўтара ўражанне пуната нішчыка, які ў сваёй МТС нічога не бачыць, апрача абматанай тэхнічнай дакументацыі і адсутнасці хопі-бо якога плававата ўайку. Але ў гэтым першым сваім уражанні аўтар ашукаўся. Праз ешч месцаў, у часе другога наведвання гэтага МТС, ён пераказвае, што галоўны інжынер — антузіст сваёй справы, што ён наладзіў рамонт машын, навуў паратак на садыбе, арганізаваў бібліятэку — адным словам, дабіўся значных поспехаў ў сваёй рабоце. Вось гэтая амена ўражаннаў ад чалавеча надае жывасць апавяданню, дапамагае больш іскрава даясці да чытача вобраз галоўнага інжынера.

«Аграном» пабудаваны кампазіцыйна

наступным чынам. Аграном Алексеем Тарасевічам трэба ўгаварыць жонку-настаўніцу, каб яна згадзілася пакінуць гарадскую кватэру з усімі выгодамі, якой яны доўга чакалі і якую нарэшце атрымалі. Нады велімі шкада ўтульнай кватэры, але ўрэшце яна згадзілася ехаць на вёску. Паездку на вёску Тарасевіч уяўляў сабе некалькі дамагачыня, ірэалізавана, а на справе атрымалася так, як гэтага чакала яго жонка. Старшыня калгаса — халупа і п'яніца — сустрэў іх няветліва, знайшці хопіць якую кватэру было велімі дзяка, бо вёска ў вайну згарэла і нічыж як след не адбудавалася. Тарасевіч ў барацьбе з дзікасацім падтрымаў жонку, якая сустрэла іх мужна і не згадзілася перазадаць у другі калгас, дзе ўмовы былі лепшыя. Тут героі як-бы наміраліся роліцаў і Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі. І Тарасевіч вытрымаў усё, якую яны прыхэлі.

Абласныя агляды мастацкай самадзейнасці

БРЭСТ

Заключным канцэртам у тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі 25 кастрычніка закончыўся агляд сельскай мастацкай самадзейнасці Брэсцкай вобласці.

Найболей багата і рознастайна была прадстаўлена ў гэтым канцэрце харавыя самадзейнасці. Тут спабарнічала сем харавых калектываў: шэсць з іх калгасных, адзін — Драгічынскага раённага Дома культуры. Гаворачы аб гэтых калектывах, неабходна адзначыць іх масаваць, а таксама багачце і рознастайнасць народных паспяхаў — святочнага народнага ўбораня асобных раёнаў.

Найболей удаа выступілі зместанымі харавымі калектывамі Ляхавіцкага раёна, у якіх была рознастайная і зместоўная праграма. Непасрэдна, шчырасць, тэмбравая рознастайнасць пры падчы ронахарактэрных песнях, своеасабытая манера спявання, якая ідзе ад лепшых узораў месцовага народнага выканання, — найболей каштоўныя якасці гэтых калектываў. Праўда, хор калгаса імя Леніна (вядомы ў мінулае, як хор села Вайкіе Наддзесьце) яшчэ далей ад таго мастацкага ўзроўню, якога ён дасягнуў у 1947 — 49 гг., але абноўлены састаў калектыву з яго ўзростнымі патэнцыяльнымі магчымасцямі ўжо ў хуткім часе зможа вярнуць сабе былое славу. Тое-ж самае можна сказаць і аб жаночым хоры калгаса імя Дзімітрава Кобрынскага раёна.

Прэмыяль нечаканасцю быў узяты ў агляды новых калектываў. Адзін з іх — хор калгаса імя 1-га Мая Шінскага раёна (кіраўнік — настаўнік А. Чолыч) арганізаваны ў перыяд падрыхтоўкі да агляду. Пасля ўпертай двухмесячнай работы ён з паспехам выступіў і заняваў права ўдзельнічаць у заключным канцэрце.

Станоўчай рысай харавой самадзейнасці Брэсцкай вобласці з'яўляецца адсутнасць штэму. Кожны з калектываў мае сваё пэўнае творчае аблічча.

У супрацьлегласць харавым выступленням вельмі бедна быў прадстаўлены танец. У выступленнях асобных танцавальных калектываў (а іх усюго сем) было шмат нехайнасці і бегутоўнасці. Найболей яркім прыкладам гэтага была «Беларуская світа» (Пружанскі Дом культуры). Направільна быў выкананы шырока вядомы танец «Юрочка» (Ленінскі раён), які страціў свой цікавы сюжэт і развязку.

У заключным канцэрце выступілі тры інструментальныя калектывы. Найболей сыграным быў аркестр калгаса «Магдала гвардыя» Брэсцкага раёна (кіраўнік Мілеўскі), які выкаваў папуры з украінскіх народных песень.

З ітывацкімі саістаў, што выступілі на агляды, хочацца адзначыць М. Чарніўскага, якая валодае сакавітым месапсанаю, Л. Каробка, А. Семанюкову і Н. Ніканоўца.

З нямногіх інструменталістаў можна назваць вядомага на мінулых аглядах халопчыка-цымбаліста Алешу Вяньку, які выкаваў некалькі беларускіх народных мелодый.

На агляды ўпершыню былі пачулі некалькі арыгінальных песень — ці то створаныя ўдзельнікамі мастацкай самадзейнасці, ці то запячаныя з народнай творчасці. Сярод іх: «Як у нас на Палесці» на словы Ватэра, «Мікіта» (словы і музыка Галавасцікава), «Песня жэняк», сучасная народная песня «Ды чаго, Ванька, жэнішся» і іншыя. Аднак, гаворачы аб песенным рэпертуары канцэрта, трэба ад-

значыць і тое, што зусім недастаткова была прадстаўлена творчасць беларускіх кампазітараў — усюго чатыры неспі! Адсутнічала ў канцэрце і руская класіка, калі не лічыць аляксееўскага «Салаўя» ў вельмі пасрадным выкананні.

Тое-ж самае трэба сказаць і аб рэпертуары чыталінікаў: тут мы не пачулі твораў І. Купалы і сучасных беларускіх паэтаў, з поля зроку выпалі Маякоўскі, Пушкін, Чэхаў. Усё гэта павінна ўлічыць кіраўніцтва абласнога Дома народнай творчасці, складаючы рэкамендацыйны рэпертуарны спісы для ўдзельнікаў сельскай мастацкай самадзейнасці.

У заключным паказе зусім не былі прадстаўлены некаторыя раёны і сярод іх перадавы Давыд-Гарадоцкі раён. З некалькіх раёнаў было выдзелена для заключнага канцэрта па аднаму выканаўцу (Жабінкаўскі, Быдзёнскі і іншыя раёны).

Наглядзець на ўказаныя недахопы, агуглым ўзровень заключнага канцэрта быў даволі высокі.

Г. ЦИТОВИЧ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

ГРОДНА

Кожнаму, хто прысутнічаў на агляды сельскай мастацкай самадзейнасці Гродзенскай вобласці, кідаўся ў вочы адна пэўнаважная дэтал: лепшым, найболей публічным з мастацкага боку нумары дамаістравалі тым раёны, якія параўнальна нядаўна былі далучаны да Гродзенскай вобласці.

Харавымі калектывамі славіцца Любчанскі раён. Амаль у кожным калектыве тут ёсць па аднаму, а то і па два хоры. Асаблівай увагі заслугоўвае харавы калектыв вёскі Дзеляцічы (калгас «Спіг Совет»); у яго складзе ўсёго 60 чалавек, у якіх добрыя вакальныя дадзеныя. Зададзена, высокай культуры выканання народных песень, песень савецкіх кампазітараў, твораў класікаў вызначэцца гэты харавы калектыв. Урачыста і вельмі прачула «Патрыятычная песня» М. Гіліч. Задзунёна, з вальмім лірызмам выканалі харысты беларускую народную песню «Човен».

А воль жаночы хор з калгаса «Зарэкомунізма» таго-ж раёна. Больш пазова яго ўдзельніцаў унагароджаныя ордэнамі і медалямі за высокае ўраджай ільну. Гэты самабытны народны хор, які не мае кіраўніка, пабудаваны на прынцыпу старажытнага галасавядзення. Якое багачце музычных фарбаў у выкананых ім чарочных мелодыях беларускіх народных песень!

Добра апрацаваны вакальным нумары прадставіў на абласны агляд Карэліцкі раён. І ў гэтым — немалая заслуга месцовага самадзейнага кампазітара Т. Шаўко.

Наогул трэба адзначыць, што ў рэпертуары харавых калектываў значнае месца займае творчасць кампазітараў Гродзеншчыны. Папулярнасць песень самадзейных кампазітараў Шыдлоўскага, Шкалава, Шаўко, Маціна, Данцова, Шостака, Арканіава і іншых сведчыць аб агуглым росце музычнай культуры ў вобласці.

З драмгуртоў на агляды перавагу трэба аддаць калектыву Слонімскага раённага Дома культуры, які паказаў вадзільнае «У бэзавым сэрце» П. Саладара і «Баўтан у адетуцы» А. Сімукова.

Лепшым танцавальным калектывам на абласным агляды — Слонімскага і Навагрудскага раёнаў. Агуглым недахопам трэба лічыць вельмі нізкую коль-

касць струнных гуртоў, духавых аркестраў.

Што датычыць індывідуальных выканаўцаў — чыталінікаў, спевакоў, акрабтаў, музыкантаў, — дык у большасці сваёй на агляды фігуравалі або ўдзельнікі самадзейных калектываў раённых дамоў культуры, або самі кіраўнікі культурасветустановаў.

Агляд з усёй нагляднасцю сведчыў аб адсутнасці пэўнага, сістэматычнага кіраўніцтва сельскай мастацкай самадзейнасцю з боку абласнога ўпраўлення і раённых аддзелаў культуры, Дома народнай творчасці. Прыкладна за месяц да агляду ў рад раёнаў былі пасланы з Гродна выкладчыкі музыкі, кіраўнікі гарадскіх самадзейных калектываў, вучні старэйшых курсаў музычна-педагагічнага вучылішча. Так пачалася тэрыяўная падрыхтоўка да агляду. Што-ні-што, зразумела, было зроблена. Валькую работу прабёў, напрыклад, кампазітар Радзіцкі, які быў пасланы ў Любчанскі раён для падрыхтоўкі да агляду Дзеляціцкага хору.

Але ў пэўным гэтае мерапрыемства ні ў якім меры не магло заняць метадычную і арганізатарскую дапамогу, якую павінны былі штодзёна аказваць сельскім калектывам работнікі абласнога ўпраўлення культуры, Дома народнай творчасці.

І воль сумны вынік падобных «метадаў» кіраўніцтва. На агляды не быў прадстаўлены хор калгаса імя Панамаранкі Гродзенскага раёна, якому ў свой час давалася заслужана высокая ацэнка. Цяпер гэты хор не існуе. Такі-ж лёс напаткаў і драматычны калектыв Ліскага раённага Дома культуры, які славіўся некалькі гадоў таму назад не менш Слонімскага. Зусім не наадацца ўвагі рэцэнзію мастацкай самадзейнасці ў Зэльвенскім, Скідзельскім, Ваўкавыскім, Лідскім, Мастоўскім, Рудзёнскім і радзе іншых раёнаў. З Берастовіцкага раёна было выдзелена на абласны агляд усюго... чатыры чалавекі.

Адсутнасць штодзёнай работы з ілізавымі калектывамі кіраўнікоў абласнога ўпраўлення культуры спрабавалі змяніць параднай шуміхай. Усе ды былі расклены шырокапапулярнымі афішамі аб абласным агляды. Была выдзелена спецыяльная брашура «Інструкцыя-памітка», у якой рэгламентаваўся кожны крок і ўсе паводзіны ўдзельнікаў агляду.

У друкарні было заказана некалькі сот дзесятых золатам вокладак для праграмы заключнага канцэрта. Але грошы былі выдаткаваны дарамна: укладшч з праграмай канцэрта не быў гатовы.

Абласны агляд праходзіў неарганізавана. Графік выступленняў самадзейных калектываў не захоўваўся. Ніхто не сачыў за тым, каб дакладна выконвалася праграма агляду, асобныя харавыя калектывы выконвалі па шэсць, восем, а то і па дзесяці твораў!

Вельмі наўдала атрымалася і з размеркаваннем прамій. Толькі значная частка іх была ўручана ўдзельнікам агляду адразу-ж пасля заключнага канцэрта. Астатнія ўзнагароды размеркаваліся на другі дзень пасля заканчэння агляду, а калі ўручачы будучы — невядома.

Падвоячы вынікі агляду, трэба сказаць па адрасу кіраўнікоў Гродзенскага ўпраўлення культуры: час ужо спыніць кампаніішчыну. Кіраваць самадзейнай народнай творчасцю трэба не ад агляду да агляду, а планамерна; сістэматычна, з дня на дзень.

А. ПАХІЛКА.

МАЛАДЗЕЧНА

Шмат цікавых, заўсёды новых уражанняў пакідаюць агляды народнай самадзейнай творчасці. Але ёсць у гэтых аглядах рысы, якія паступова робяцца ўсё больш прыметнымі. Часта творы, якія звычайна нават у выкананні добрых прафесійных артыстаў не выклікаюць значнай цікавасці ў слухачоў, тут атрымваюць новае жыццё.

Сапраўды, калі слухаш, як чытае Святалана Пусева — аграном калгаса імя Свэрдлова Дошчыцкага раёна, здзіўляешся, адкуль бяроцца ў гэтай маладзельнай дзючыцы такі мастацкі тэат, каб з натхненнем данесці да слухача амест і вобразы твора. Не меншае захваленне выклікае і выкананне песень жаночым хорам з Дунавіч.

Слова ўдзячнасці хочацца адрасаваць і многім іншым удзельнікам маладзечанскага абласнога агляду сельскай мастацкай самадзейнасці. Проста і гамбня прайшчэння ў вобраз уладзіва калгасніцы С. Блай з калгаса «Герой працы». Яна з захваленнем чытала верш «Выпраўляла маці сына» Я. Купалы. Духовым жыццём сваіх герояў жыве на сцяне выдатна выканаўца частушка Т. Масейка з Пастаўскага раёна. З удзячным танцаваў халопцы і дзючыцы з калгасаў Вайбшчыны «Лявоніхы».

Вельмі цікавыя выступленні такіх самадзейных аўтараў, які маюць пачынаючы кампазітар Б. Гембіцкі — выканаўца свайго вальса для акардыёна і прыгожай песні «Зелянець палі надмаскоўня» і калгаснік арцелі імя Чапаева Ашманскага раёна Адамкевіч, які прачытаў сваю байку «Своеасабыта дыпламатыя» — аб заакаянскіх агресарах.

Характэрнай адзнакай маладзечанскага агляду з'яўляецца таксама авалоданне яго ўдзельнікамі пэўным прафесіяналізмам. Гэта ўласціва перш за ўсё зместанаму хору з Будслава Крывіцкага раёна, які пад кіраўніцтвам настаўніцы П. Мадзельска (дарчыца екаца, першай выканаўцы ролі Паўлінкі ў Пенебургу ў 1912 годзе) выконвае без суправаджэння цэлую праграму з рускіх, беларускіх, украінскіх, польскіх народных песень. Своеасабытым, добра заданым ансамблем песні і таңца з'яўляецца і пастаўскі калектыв пад кіраўніцтвам В. Шмакава.

Агляд выявіў і пэўныя недахопы ў развіцці мастацкай самадзейнасці. Сучасная беларуская літаратура і музыка ў рэпертуары ўдзельнікаў сельскай мастацкай самадзейнасці займаюць вельмі значнае месца. За шэсць дзён агляду давалася пачуць творы беларускіх кампазітараў і пісьменнікаў не больш чым пачы-шасць разоў, ды і то ў выніку падрабавання журы.

Звяртае на сябе ўвагу прамернае захваленне так званымі «музычнымі фельетонамі», яасць якіх у большасці не на высокім узроўні, а музыкае суправаджэнне не аднавадзі ідэі твора (напрыклад: мелодыя пудоўнай народнай маладзёскай песні «Ляна» не мае ніякай сувязі з тэкстам аб жуліку з так званай «Гаю-сметанай»). Наглядзецца імяненне спявалі толькі творы ітывыма-лірычнага напрамку, адсутнічаюць жывыя, поўнакротныя па настрою, вобразныя песні.

Астае ад другіх жанраў інструментальная музыка. Мала аркестраў, інструментальных ансамбляў, асобных выканаўцаў інструменталістаў.

І. НІСНЕВІЧ.

Перадавы магазін

Значную работу па рэалізацыі кніжнай прадукцыі ў Пружанскім раёне праводзіць магазін кнігагандлю (дырэктар тав. Суншук). На працягу апошніх шасці год ён перавыконвае вытворчы план, павялічвае з кожным годам продаж кніг на вельмі высокім узроўні. Сёлета магазін прадэзана літаратуры больш чым на 200 тысяч рублёў.

Дырэктар кнігарні заўсёды клопацца, каб своечасова даставіць з абласнога цэнтру ў раён патрэбную колькасць літаратуры і належным чынам распаўсюдзіць. Ён устанавіў дэсныя сувязі са служачымі з настаўнікамі, урачамі, старшынёй калгасаў і калгаснікамі, механізатарамі МТС і спецыялістамі сельскай гаспадаркі, вядзе ўлік запатраў. Заказаў, звычайна, паступае вельмі многа, і лны заўсёды выконваюцца.

Каб пашырыць гандаль літаратурай, тав. Суншук у раённым цэнтры часта праводзіць кніжныя базары, адкрыў кіёскі на продаж кніг пры двух сярэдніх школах і на станцыі Аранчыцы.

Магазін кнігагандлю мае звыш 200 палічышкаў на розныя падлісны выданні. Кожную вылісаную кнігу падлічык атрымлівае своечасова.

За ўзорнае распаўсюджванне кнігі сярод насельніцтва, сістэматычнае перавыкананне плана дырэктар магазіна неаднаразова прэміраваны. Апошні раз яму прысуджана другая Усеаюная прэмія.

Р. НАЙДОВІЧ.

Не напояцца аб кніжным гандлі

Ажыўлена бывае ў выхадны дні ў магазіне № 1 Пірвіцкага сельпо Жабінскага раёнскага сельсаюза, які размяшчаецца ў вёсцы Салантаўка.

Раджа ўбачыў тут чалавека, які-б не спыніўся каля кніжнай вітрыны магазіна. Пакульнік спадзяюцца ўбачыць і купіць новую кнігу. Але ўсё дарэмна.

— Я нават добра не памятаю, калі ў наш магазін у апошні раз завозіліся кнігі, — гаворыць прадавец Екацярына Самусенка.

Ды хіба толькі ў Пірвіцкім сельскім савецке дрэна арганізаваны кніжны гандаль?

Няма кніг у магазінах Майскага, Прыгараднага і іншых сельпо. І як ні дзёна, кіраўнікі сельпо і райспажыўсаюза (старшыня тав. Алтуховіч) нічога не робяць для палашэння гандлю кнігамі на сяле.

Д. ЗІНГЕР.

На кніжнай паліцы

У Дзяржаўным выдавецтве БССР выйшлі з друку і паступілі ў продаж наступныя кнігі мастацкай і дзіцячай літаратуры:

Л. Нікулін. Расіі верныя сыны. Гістарычны раман. Выданне пашыранае і дапоўненае. Пераклаў з рускай мовы Васіль Вітка. Тыраж 10 т. экз., стар. 540. Цана 1 р. 20 к.

Бібліятэкар Зінаіда Хомчанка

У яку-б з пяці брыгад калгаса імя Кірава Дубровенскага раёна вы ні прайшлі, з кім-бы з калгаснікаў ні загаварылі аб урадавых рашэннях па пытаннях сельскай гаспадаркі, аб дасягнутых перадавых калгасных вытворчасці, аб новых кнігах савецкіх пісьменнікаў, — усюды вы сустрэнеце жывую зацікаўленасць калгаснікаў і добрую іх авсядомленасць у гэтых пытаннях.

— А як-жа? Чулі. Нам аб гэтым расказвала Зінаіда Піліпаўна. Воль нават кніжачку пакінула. А прачытаем — другую прынясе.

І, сапраўды, Зінаіду Піліпаўну Хомчанка, загадчыцу Спішчынскай сельскай бібліятэкі (Віцебскага вобласці) часта можна сустрэць сярод работнікаў жывёлагадоўчых ферм або ў ільваводчым зьяне, у брыгадзе гароднічых або на малалічным таку. Воль чаму, калі ў Дубровенскім райвыканкоме абмяркоўвалася пытанне аб пасыдцы экскурэнтаў на Усеаюную сельскагаспадарчую выстаўку, было вырашана камандзіраваць у Маскву разам са знатным механізатарам, ільваводам, жывёлаводам раёна і сельскага бібліятэкара Зінаіду Хомчанка.

Вельмі многа цікавага і павучальнага для сябе ўбачыла Зінаіда Піліпаўна на выстаўцы. Яна пазнаёмілася з вопытамі работніц Остроўскай сельскай бібліятэкі Маскоўскай вобласці, прадстаўленай на выстаўцы ў павільёне «Балтасны Дом культуры». Хомчанка даведлася, што ў населеных пунктах, якія абслугоўвае бібліятэка, няма ніводнага дарослага чалавека, які-б не быў чытачом гатай бібліятэкі.

«А чаму гэтага няма дабца ў нас?» — задала сабе пытанне Хомчанка. І, скарыстоўваючы метады работы, аб якіх чула ў Маскве, за кароткі перыяд дабілася павелічэння ліку чытачоў з 90 да 150 чалавек. Зінаіда Хомчанка не толькі сама рэагавала на пытанні, але і дапамагла работніц Остроўскай бібліятэкі прыгнугла да гэтай работы і свой бібліятэчны актыў. Ужо даўно Зінаіда Піліпаўна скарыстоўвае і такі выдатны метад прапаганды кніг, як калектывны чытач і літаратурныя агляды навінак.

Добрае супрацоўніцтва наладжана ў бібліятэкара з калгасным аграномам Надзеждой Сямёнаўнай Сянькоўскай. Разам з ёй Зінаіда Піліпаўна падбірае неабходную літаратуру па пытаннях сельскай гаспадаркі і праводзіць тэматычныя гутаркі з калгаснікамі.

В. ТАРУБАРАУ.

Майстэрства апавядання

(Заканчанне)

каб з ёй было не так лёгка расставача Са свайго боку, і яна заагата лёгка адважваецца на развод, а тым часам чытае не бацьчы, які-ж яна малое сабе перспектывы, на што спадзецца. Пісьменнік меў магчымасць значна палыбіць вобразы. Кампазіцыйна апавяданне пабудавана добра. Толькі ў пачатку твора не варта было заагата натуралістычна апісваць вакальныя жыццё. Карацей можна было даць наарад старэйшых.

Увогуле ўдалым з'яўляецца другое апавяданне на калгасную тэму — «Распільнішні». Яно добра скаманавана і пераканаўча на сітуацыях, па створаных у ім вобразах моладзі, а таксама садоўніца Радзевіча. Разам з тым, апавяданне неабы называе дасканалым. Вобразы маглі быць раскрыты глыбей. Можна было больш маывавапа паказаць, чаму Алешуціны спадбаўся Лісоўскі. Хацелася-б, каб у характарыстыках было больш поўнонаў, каб не было адразу відаць, што воль гэты герой станоўчы, а гэты — адмоўны. У дыялагах не заўсёды адчуваецца жывая размоўная інтанцыя. Так, напрыклад, Алешушка гаворыць: «А ён, як і кожны сла бавадны чалавек, пагнаўся за першай-ж круцідай, якая падвэрнула...» Есп ішчэ ў нас такія кабаты, якія толькі і нароўны, каб дзе што ўраць... У ё ўжо не адзін такі быў...» Гэта хутчэй развагі самога аўтара, умудронага жыццёвым вопытам, чым гаворка дзючынін. Сухавата напісаны расказ Радзевіча пра ўдзел у рэвалюцыі. Тут можна было скарыставаць сродкі моўнай характарыстыкі. Да таго-ж і Алешушка і Сяргей усюго толькі і рэагуюць на гэты расказ аднастайнымі заўвагамі — «цікава», «здорава». Гэта не стваряе ўражання сапраўднай жывой размовы.

Слаба напісана апавяданне «Васна па-

чыналася». У самым пачатку ад апісання села Гарадзішча і ўпамінаныя школы няма пераходу да гаворкі пра герояў апавядання Тараса і Андрэя, якія заканчваюць вучоць ў дзесяцігодцы. На калідоры ў школе з цэлым прамовым перад выпускікамі выступаюць настаўнікі. Вучні толькі зредку падаюць скупныя рэспікі. Усё гэта выглядае натуралістычным кавалкам. Калі выказаны настаўнікаў былі патрэбны для характарыстыкі герояў апавядання, дык гадоўную ўвагу трэба было аддаць таму, як вучні ўспрымаюць навучанні сваіх выхавальнікаў.

Молдз са школы накіроўваецца ў парк, а потым невядома адкуль раітам з'яўляюцца палавы, якімі кудысьці ідуць тры героі апавядання — Тарас, Ніна і Андрэй. Уся расцянугая і неарганізаваная экспазыцыя патрэбна была для таго, каб Андрэй на ходу дэка Ніны вырашыў паступіць у сельскагаспадарчую акадэмію, абы толькі быць з дзючынай сядай. Аб гэтым можна было сказаць у некалькіх фразах.

Студэнткае жыццё паказана ў апавяданні лавярхоўна, вобразы намечаны пункцірна, пра вучобу сказана вельмі агугльна. Есць рад недакладных дэталей. Напрыклад, у адным месцы гаворыцца, што час правярае каханне, а ўслед за гэтым Андрэй напярэка Ніну: «Воль-ж я ўжо надоўга зацігнулася праверка часам». Стварэцца ўражанне, што ён або чытае яе думкі, або ў свой час падслухаў размову Ніны з настаўніцай. А на справе аўтар не меў на ўвазе ні таго, ні другога. Сціплы халопец Тарас не моі так падлічыць пісьмо: «Многа любічы дэбе Тарас». У яго да гэтага не было ніякай гаворкі з Нінай пра пачуцці. Часам трапляюцца непрадуманыя сказы: «А што да Андрэя, дык ён ачуваў нейкую незадаволенасць: не давалася яму тэхніка, хоць пры яго здольнасцях ён авалодваў-бы гэтай справай». Што-ж хоча сказаць аўтар: ці што

не давалася тэхніка, ці што Андрэй ленаўс? Матэў пасадкі вішань не варта было паўтараць у двух апавяданнях. Над апавяданнем «Васна пачыналася» трэба было яшчэ сур'ёзна папрацаваць.

З пачуццём незадаволенасці чытаецца апавяданне Усевалада Краўчанкі «Паведца ў Навасёлкі». Сюжэт апавядання будоўча на тым, што маці забіта ў ваіну салдата заамавала, не слухае ўгавораў дачкі і з далёкай Тамбоўшчыны ўжо каторы раз едзе на Палессе, на магілу сына. Успрымаючы вобразы маці перш за ўсё перааказвае тое, што чытае не ведае яе жыццёвай біяграфіі, не ведае, хто яна па свайму жыццёваму вопыту — сялянка, работніца ці ішчэ хто. Чытач толькі ведае, што яе зыць інакшмер-чужынак, а дачка Таціна — супрацоўніца гарадскай дзіцячай бібліятэкі. У маці няма выражанага сціпальнага і прафесійнага аблічча. Гаворыць яна не свайой, а нейкай абліччавай мовай. Воль як, напрыклад, яна разважае пра сваю паездку на Палессе: «— Колькі я, дачушка, бачыла там, на Палесці, добрых людзей, працавітых, сумленных, і мне часамі здаецца — ты, я дама, скажаш, што гэта толькі такое матчына пачуцце — здаецца, што гэта пра тое, што яны ўсе такія харошыя, што і наш Андрэша быў такім, яны ўсе як-бы раўняюцца па ім, іх вядзе наперад іго светлая памыць».

Тут, па сутнасці, выказана ідэя апавядання. І мне здаецца, што кожная маці, хто-б яна ні была, не гаварыла-б такой шпублічнай мовай, а выказала-б гэтуго думку значна прасцей і больш сардэчна, без усакіх «раўняюцца» і «вядзення наперад».

А воль аўтарская ацэнка гэтых думак маці: «Хто ведае, можа і была свая праўда ў разважаных Ганні Пятроўны; тут яе забываў пра светлы подвиг Сяварава, ён аказаў вольную ўплыву на людзей, заклікаў на добрыя справы, вёў наперад». Лёгка заўважыць, што аўтар гаворыць у тых-жа выразках, той-жа мовай, што ён свае разважанні навязвае маці.

У ідылічных тонах гаворыць аўтар

пра калгаснае жыццё. Напрыклад: «Надзіцчаму наўпым, але праўдывым раёскажы халопчыка яра малывалі перад ёй складзі калгаса, іх дружную працу, іх поўнакротнае, цікавае жыццё». Аўтар тут ускладае на героя неспасільную для яго задчку, бо наўрад ці здолее халопчык яра намазавачы і людзей калгаса